

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 14Svp/6/2022
Identifikačné číslo spisu: 9622200239
Dátum vydania rozhodnutia: 3. februára 2023
Meno a priezvisko: JUDr. Marián Trenčan
Funkcia: predseda senátu
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2023:9622200239.1

ROZSUDOK

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Mariána Trenčana, PhD. a členov senátu JUDr. Petry Príbelskej, PhD., prof. JUDr. PhDr. Petra Potáscha, PhD., JUDr. Mariána Fečíka a JUDr. Kataríny Cangárovej, PhD., LL.M., v právnej veci žalobcu: K. I., J.. XX.XX.XXXX, K. XXX, XXX XX I., právne zastúpeného: JUDr. Iveta Rajtáková, advokátka, Štúrova 20, 040 01 Košice, proti žalovanému: Š. U., J.. XX.XX.XXXX, D. XX, XXX XX I., právne zastúpenému: JUDr. Dušan Szabó, advokát, Nemocničná 7, 077 01 Kráľovský Chlmec, o preskúmanie ústavnosti a zákonnosti volieb starostu a poslancov obecného zastupiteľstva obce Vojany, konaných dňa 29.10.2022, takto

r o z h o d o l :

I. V časti o preskúmanie ústavnosti a zákonnosti volieb poslancov obecného zastupiteľstva sa konanie z a s t a v u j e.

II. Voľby starostu sa vyhlasujú za n e p l a t n é.

III. Žalobcovi sa p r i z n á v a voči žalovanému právo na úplnú náhradu trov konania.

O d ô v o d n e n i e

I. Volebná žaloba, vyjadrenie žalovaného k žalobe

1. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší správny súd“ alebo „súd“) podľa čl. 142 ods. 2 písm. a/ Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozhoduje s účinnosťou od 1. januára 2021 aj o ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy. Konanie vo veciach ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy je upravené v § 312a až § 312k Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“).

2. Včas podanou žalobou vo veci ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy obce Vojany sa žalobca proti žalovanému domáhal vyhlásenia volieb starostu a poslancov obecného zastupiteľstva konaných dňa 29.10.2022 za neplatné. V žalobe poukázal na výsledky volieb zverejnené Štatistickým úradom SR, podľa ktorých vo voľbách starostu obce Vojany (ďalej aj „obec“)

získal žalovaný 133 hlasov a žalobca 129 hlasov, pričom vo voľbách bolo vydaných a odovzdaných 394 obálok, platných hlasovacích lístkov pre voľby starostu obce bolo 364. Žalobca poukázal na to, že zápisnica miestnej volebnej komisie (s ohľadom na jeden okrskok vo volebnom obvode obce plnila miestna volebná komisia zároveň úlohy okrskovej volebnej komisie) o priebehu a výsledku hlasovania v obci nebola verejne sprístupnená a žalobca ňou nedisponuje. Namietal, že voľby do orgánov územnej samosprávy obce boli neústavné a nezákonné, pretože miestna volebná komisia pri príprave volieb a v ich priebehu, i počas vyhodnotenia hlasovania, konala nezákonne a nečestne.

3. Žalobca poukázal na to, že za predsedníčku miestnej volebnej komisie (ďalej „volebná komisia“ alebo „komisia“) bola na jej prvom zasadnutí určená žrebom M. I., avšak žrebovanie prebehlo podľa žalobcu v rozpore s § 18 ods. 5 zákona č. 180/2014 Z.z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o voľbách“ alebo „volebný zákon“), pretože ho vykonal žalovaný, ktorý bol v tom čase starostom obce a nebol členom volebnej komisie. Žalobca tvrdil, že M. I. je rodinnou príslušníčkou bývalého poslanca Národnej rady SR D. Z., ktorý je blízkym priateľom žalovaného a zároveň spolustraníkom v strane MOST - HÍD. M. I. podľa žalobcu udržuje so žalovaným blízke vzťahy a bola predsedníčkou volebnej komisie aj v minulosti, kde vždy zvíťazil vo voľbách starostu žalovaný.

4. Žalobca ďalej poukázal v žalobe na to, že 6 členov volebnej komisie z celkového počtu 11 tvorili zamestnanci obecného úradu obce Vojany a rodinní príslušníci žalovaného, v ktorých osobnom záujme bolo opätovné zvolenie žalovaného do funkcie starostu obce, čo ich malo viesť k protiprávnemu a nesvedomitému konaniu. Žalobca tvrdil, že pri vyslaní členov komisie s prenosnou volebnou schránkou predsedníčka komisie rozhodla o vyslaní seba a ďalšej členky komisie, ktorá je manželkou syna žalovaného, žije s ním v spoločnej domácnosti a zároveň je zamestnankyňou obecného úradu. Iným členom komisie, ktorí prejavili záujem byť vyslaní s volebnou schránkou pre zaistenie neustrannosti, toto predsedníčka neumožnila.

5. Žalobca ďalej citoval z § 19 ods. 1 zákona o voľbách a tvrdil, že v rozpore s týmto ustanovením sčítavala hlasovacie lístky pre voľby starostu aj zapisovateľka volebnej komisie, ktorá je zároveň zamestnaná na obecnom úrade ako sekretárka starostu. Namietal, že predsedníčka komisie pri sčítaní a posudzovaní platnosti hlasovacích lístkov komisiu rozdelila tak, aby hlasovacie lístky pre voľby starostu obce počítali tí členovia volebnej komisie, ktorí sú zároveň zamestnancami obecného úradu, ostatní členovia komisie počítali hlasovacie lístky pre voľby do obecného zastupiteľstva. Vzájomná kontrola bola podľa žalobcu vylúčená. Žalobca uviedol, že pri sčítaní hlasovacích lístkov pre voľby starostu obce členovia komisie niekoľkokrát prepočítavali hlasovacie lístky, pričom vždy zistili iný počet neplatných hlasovacích lístkov, čo považoval žalobca za účelové konanie s cieľom zistiť taký počet neplatných hlasovacích lístkov, ktorý by zabezpečil víťazstvo žalovaného vo voľbách.

6. Žalobca poukázal na to, že v obci Vojany bol percentuálny pomer platných hlasovacích lístkov pre voľby do obecného zastupiteľstva 96,95% a neplatných alebo neodovzdaných lístkov bolo 3,05%, čo je približne o 50% menej ako priemer v Slovenskej republike. Pre voľby starostu však bol percentuálny pomer platných hlasovacích lístkov 92,39% a neplatných alebo neodovzdaných bolo 7,61%, čo je dvojnásobne viac ako priemer v Slovenskej republike. Žalobca porovnal štatistické údaje z obcí v okolí obce Vojany, teda v oblasti s podobnou národnostnou štruktúrou, pričom poukázal na to, že percentuálny podiel neplatných alebo neodovzdaných hlasovacích lístkov pre voľby starostu v okolitých obciach je 2,93%, čo je v porovnaní s hodnotou 7,61% v obci Vojany výrazne menej. To podľa jeho názoru podporuje dôvodné pochybnosti o súlade činnosti volebnej komisie pri sčítaní hlasov so zákonom.

7. Žalobca navrhol vykonať výsluch členov volebnej komisie, prepočítať hlasovacie lístky pre voľby starostu obce a poslancov obecného zastupiteľstva, a posúdiť neplatné hlasovacie lístky odborníkom z oblasti písomznalectva, za účelom vylúčenia dodatočnej manipulácie s hlasovacími lístkami, s cieľom ich zneplatnenia.

8. Na výzvu súdu sa k veci vyjadril žalovaný, ktorý navrhol žalobu ako nedôvodnú zamietnuť. Uviedol, že žalobca prekročil svoju žalobnú legitimitáciu na začatie konania vo veci ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy obce Vojany tým, že sa domáhal vyhlásenia neplatnosti volieb poslancov do obecného zastupiteľstva, nakoľko v zmysle § 312c písm. a/ SSP je aktívne legitimovaný iba na napadnutie tých volieb, v ktorých nebol zvolený. Žalovaný tiež poukázal na to, že žalobca v žalobe neuviedol právne relevantné dôkazy svedčiace o tom, že by došlo k zásadnému zásahu do slobodnej súťaže politických síl vrátane nezávislých kandidátov.

9. K jednotlivým žalobným námietkam žalovaný uviedol, že žrebovanie predsedu volebnej komisie riadila jej zapisovateľka, pričom postupovala tak, že meno každého člena komisie napísala na samostatný papierik a tento po jeho ukázaní prítomným členom vhodila do pripravenej schránky. Z nej na základe požiadania volebnej komisie žalovaný vytiahol lístok s menom M. I., ktorá sa stala predsedníčkou komisie. Zo strany prítomných členov komisie neboli vznesené voči takémuto spôsobu voľby predsedu žiadne námietky a keďže zákon o voľbách presne neurčuje, akým spôsobom má prebehnúť žrebovanie, mal žalovaný za to, že v tejto súvislosti k porušeniu zákona nedošlo.

10. Žalovaný ďalej uviedol, že predsedníčka volebnej komisie M. I. bola delegovaná do volebnej komisie za politickú stranu SMER - sociálna demokracia a preto nebolo v jeho moci ovplyvniť túto skutočnosť. Mal za to, že existencia rodinných väzieb alebo politických väzieb sama osebe nie je dôkazom neústavnosti alebo nezákonnosti volieb. Odmietol tvrdenie žalobcu, že šiesti z jedenástich členov volebnej komisie mali mať záujem na opätovnom zvolení žalovaného do funkcie starostu a poukázal na to, že žalobca neuviedol žiadny dôkaz svedčiaci o protiprávnom alebo nesvedomitom konaní niektorých členov komisie. Žalovaný ďalej uviedol, že z celkového počtu 11 členov volebnej komisie menoval iba troch, delegovanie ostatných členov politickými stranami a hnutiami nemohol žiadnym spôsobom ovplyvniť, nakoľko kandidoval ako nezávislý kandidát na starostu.

11. K vyslaniu členov volebnej komisie s prenosnou schránkou a k postupu pri sčítavaní hlasov sa žalovaný nevedel vyjadríť, keďže sa toho nezúčastnil. V tejto súvislosti si zároveň položil rečnícku otázku, odkiaľ vie žalobca, akým spôsobom sa postupovalo pri sčítaní hlasov, keď pritom osobne nebol prítomný. Žalovaný zdôraznil, že po ukončení sčítavania hlasov bola vyhotovená zápisnica o priebehu a výsledku volieb, ktorú podpísal každý člen komisie bez pripomienok, vrátane členov delegovaných politickými stranami a hnutiami.

12. K tvrdeniam žalobcu o vyššom počte neplatných hlasov ako je celoštátny priemer, resp. priemer neplatných hlasov v okolitých obciach, žalovaný uviedol, že o platnosti hlasovacích lístkov rozhodovala volebná komisia, ktorej členov navrhol vypočítať. Zisťovanie dodatočnej manipulácie s neplatnými hlasovacími lístkami písomznaleckým skúmaním mal žalovaný za neúčelné a nevhodné, kým sa k tomu nevyjadria jednotliví členovia komisie. Bez konkrétneho dôkazu svedčiacom o manipulácii s konkrétnymi hlasovacími lístkami je tvrdenie žalobcu podľa názoru žalovaného nepodložené.

13. Záverom žalovaný zdôraznil prezumpciu ústavnosti a zákonnosti volieb, čo podľa neho vyžaduje od žalobcu, aby kvalifikovaným spôsobom označil dôkazy preukazujúce neústavnosť alebo nezákonnosť volieb, ktoré sú zároveň spôsobilé odôvodniť záver o inom legitímnom výsledku volieb (nález PL. ÚS SR č. 96/07, PL. ÚS 3/2010). Podľa jeho názoru žalobca takéto dôkazy kvalifikovaným spôsobom neoznačil, ani nepreukázal existenciu príčinného vzťahu medzi tvrdenými porušeniami a neústavnosťou alebo nezákonnosťou volieb.

II. Úkony a skutkové zistenia Najvyššieho správneho súdu

14. Zo zápisníc okrskovej a okresnej volebnej komisie o priebehu a výsledku hlasovania vo voľbách orgánov samosprávy obce Vojany súd zistil, že z celkového počtu voličov zapísaných v zozname voličov v počte 658 sa hlasovania zúčastnilo 394 voličov, 394 voličov odovzdalo obálku, pričom platných hlasovacích lístkov pre voľby do obecného zastupiteľstva bolo odovzdaných 382. Zvolených bolo všetkých 7 poslancov, žalobca vo voľbách do obecného zastupiteľstva obce nekandidoval. Vo

voľbách starostu obce bolo odovzdaných 364 platných hlasovacích lístkov, ktorých žalobca získal 129 platných hlasov a žalovaný ako zvolený starosta získal 133 platných hlasov. Správnosť uvedených údajov zapísaných v zápisniciach potvrdili všetci členovia volebnej komisie, žiadny z nich neodmietol podpísať zápisnicu.

15. Na základe poverenia senátu sa sudca spravodajca dňa 19.12.2022 za prítomnosti oboch účastníkov oboznámil s volebnou dokumentáciou k voľbám starostu obce uskutočneným dňa 29.10.2022, otvoril túto časť volebnej dokumentácie a vykonal kontrolu jej správnosti. O tomto úkone bola spísaná zápisnica, z ktorej vyplýva, že volebné dokumenty boli zapečatené v dvoch krabiciach, po ich otvorení bolo zistené, že v jednej sú umiestnené zapečatené nepoužité hlasovacie lístky a obálky, v druhej boli zápisnice miestnej a okrskovej volebnej komisie, protokol o odovzdaní volebných dokumentov, zoznam voličov obce a zoznam voličov, ktorí požiadali o hlasovanie mimo volebnej miestnosti, zapečatené hlasovacie lístky odovzdané vo voľbách starostu obce a vo voľbách do obecného zastupiteľstva, neplatné hlasovacie lístky pre oboje voľby a zapečatené použité obálky.

16. Najprv boli rozpečatené neplatné hlasovacie lístky pre voľby starostu obce, ktorých bolo 30. Z toho na 24 bol zakrúžkovaný viac ako jeden kandidát, zvyšných šesť neplatných hlasov tvorili dve odovzdané prázdne obálky, v štyroch obálkach boli súčasne hlasovacie lístky pre voľby starostu obce, poslancov obecného zastupiteľstva i hlasovacie lístky pre voľby do samosprávneho kraja. Z vyššie uvedených 24 neplatných hlasovacích lístkov bolo na 20 lístkoch zakrúžkované poradové číslo žalobcu spolu s ďalším kandidátom alebo kandidátkami, na 8 lístkoch bolo zakrúžkované poradové číslo žalovaného spolu s ďalším kandidátom alebo kandidátkami. Po prepočítaní platných hlasovacích lístkov odovzdaných pre žalobcu a žalovaného bolo zistené, že hlasovacích lístkov so zakrúžkovaným poradovým číslom žalobcu bolo 129, hlasovacích lístkov so zakrúžkovaným poradovým číslom žalovaného bolo 133.

17. Po oboznámení sa s volebnou dokumentáciou obe strany zotrvali na návrhu vypočít' členov volebnej komisie, žalobca navrhol preskúmať hlasovacie lístky, na ktorých bolo zakrúžkované aj jeho poradové číslo, znalcom z odboru písomznanectva, prípadné otázky na znalca, ako aj ďalšie dôkazné návrhy, mal doplniť do 10 dní.

18. V následnom písomnom podaní doručenom Najvyššiemu správne mu súdu dňa 02.01.2023 žalobca navrhol vypočít' členov volebnej komisie M. I., G.. F. U., N. N., K. G., G.. D. X., ďalej navrhol pribrať do konania znalca z odboru písomznanectva na posúdenie veľkosti a typov krúžkov na hlasovacích lístkoch odovzdaných pre žalobcu a zodpovedať otázku, či tieto krúžky robila tá istá osoba.

19. Na základe uznesenia senátu 14S zo dňa 20.1.2023 poverený sudca spravodajca vykonal dňa 26. januára 2023 v sídle Okresného súdu Michalovce na Nám. Slobody 11 v Michalovciach za prítomnosti právnej zástupkyne žalobcu, žalovaného a právneho zástupcu žalovaného výsluch niektorých z navrhnutých svedkov.

20. Pred vykonaním výsluchov svedkov sudca spravodajca pristúpil k opätovnému otvoreniu volebnej dokumentácie a odpečateniu neplatných hlasovacích lístkov, z ktorých boli vyčlenené tie, na ktorých bolo zakrúžkované aj poradové číslo žalobcu, pričom krúžky boli urobené krúžky viditeľne dvoma rôznymi perami. Právna zástupkyňa žalobcu poukázala na tri z nich, na ktorých boli ďalšie krúžky (popri krúžkoch na poradí žalobcu) urobené podľa jej názoru tou istou osobou, a to s ohľadom na osobitný tvar a charakter týchto krúžkov. Tvrdila, že tieto ďalšie krúžky boli na hlasovacích lístkoch urobené dodatočne. Právny zástupca žalovaného mal za to, že neexistujú dôkazy o tom, že by došlo k dodatočnej úprave hlasovacích lístkov.

21. Podľa výpovede predsedníčky volebnej komisie svedkyne M. I. žrebovanie predsedu miestnej volebnej komisie prebehlo tak, že mená všetkých členov boli dané do krabice a na základe dohody všetkých členov meno predsedu volebnej komisie vyžreboval starosta výberom jedného mena, pričom voči tomuto postupu nikto z členov volebnej komisie nenamietal. K spôsobu vzniku zoznamu voličov,

ktorí požiadali o vykonanie voľby do prenosnej volebnej schránky, svedkyňa uviedla, že občania so zdravotnými ťažkosťami, ktorí telefonovali na obecný úrad s takouto žiadosťou, boli zapísaní do uvedeného zoznamu. K spôsobu určenia členov volebnej komisie, ktorí pôjdu k voličom s mobilnou schránkou, vypovedala, že ona ako predsedníčka volebnej komisie sa pýtala všetkých členov, kto má záujem byť vyslaný k voličom a keďže nikto neprejavil iniciatívu, členovia volebnej komisie navrhli, že má ona niekoho vybrať, tak oslovila pani F. U.. Uviedla, že voči uvedenému postupu nemal nikto z členov volebnej komisie výhrady. K spôsobu sčítavania hlasov svedkyňa vypovedala, že počítanie vykonávali štyria členovia volebnej komisie, ostatní stáli okolo stola a dohliadali na správnosť sčítavania. Uviedla, že z jej strany boli vykonané opatrenia, aby nikto z členov volebnej komisie nemal v čase sčítavania modré pero; tým, ktorí sčítavali hlasy, rozdala zelené perá a ostatní členovia volebnej komisie nemali žiadne perá. Pokiaľ ide o vyhodnocovanie neplatných hlasovacích lístkov, podľa svedkyne najskôr každý zo štyroch členov, ktorí sčítavali hlasy, dal bokom tie, ktoré mal za neplatné, a potom každý člen komisie musel tieto skontrolovať a uviesť, či sa stotožňuje s ich vyhodnotením ako neplatných. Svedkyňa vypovedala, že v niektorých prípadoch sa počas hlasovania za plentou nachádzalo viacero osôb. Počas sčítavania hlasov nevidela, že by niektorý z členov volebnej komisie manipuloval s hlasovacími lístkami, napr. dopisoval na ne krúžky.

22. Počas výsluchu svedkyne právna zástupkyňa žalobcu nahliadla do zoznamu voličov, ktorí požiadali o hlasovanie mimo volebnej miestnosti a poukázala na to, že poradové číslo pri štyroch menách v tomto zozname je prečiarknuté a chýbajú ich podpisy. Svedkyňa k uvedenému vypovedala, že tieto osoby nakoniec do mobilnej schránky nevolili, aj keď o tento spôsob hlasovania požiadali, volili vo volebnej miestnosti. V nadväznosti na uvedené právna zástupkyňa žalobcu navrhla spočítať počet voličov v zozname voličov hlasujúcich vo volebnej miestnosti, ako aj tých, ktorí hlasovali do mobilnej schránky.

23. Svedkyňa S. I. S., podpredsedníčka miestnej volebnej komisie, ako aj členky miestnej volebnej komisie svedkyne F. U. M. D. X., v podstate zhodne vypovedali, že určenie predsedu miestnej volebnej komisie na jej prvom zasadnutí prebehlo tak, že žrebovanie mena z krabice vykonal žalovaný a všetci členovia volebnej komisie s uvedeným postupom súhlasili. Svedok K. G. uviedol, že si nepamätá, ako prebehla voľba predsedu miestnej volebnej komisie. Menované svedkyne a svedkovia K. G. a N. N. zhodne uviedli, že hlasovanie prebehlo bezproblémovo a po skončení hlasovania hlasy prepočítavali všetci členovia volebnej komisie. Rovnako menované svedkyne súhlasne vypovedali o skutočnosti, že pri sčítavaní hlasov vo voľbách mali k dispozícii len zelená perá, pričom všetky modré perá, vrátane tých za plentou, boli predsedníčkou volebnej komisie vyzbierané. Svedok K. G. vypovedal, že si nepamätá, či zápisky zo sčítavania hlasov boli robené modrým alebo zeleným perom. V nadväznosti na uvedené menované svedkyne a svedok K. G. zhodne vypovedali, že nevideli, že by niektorý z členov volebnej komisie pri sčítaní hlasov manipuloval s hlasovacími lístkami, napr. dopĺňoval krúžky na sčítavané hlasovacie lístky. K spôsobu vyhodnocovania neplatných hlasovacích lístkov svedkovia uviedli to isté ako predsedníčka volebnej komisie.

24. K spôsobu určenia členov volebnej komisie, ktorí fyzicky pôjdu k voličom s prenosnou volebnou schránkou, svedkyňa F. U. vypovedala, že predsedníčka volebnej komisie ju oslovila so žiadosťou o účasť na uvedenom úkone. Svedkyne S. I. S., D. X. a svedok K. G. potvrdili, že s prenosnou schránkou za voličmi v deň volieb chodila predsedníčka volebnej komisie M. I. a členka volebnej komisie F. U.. Zhodne vypovedali, že všetci členovia s uvedeným súhlasili. Svedkyňa D. X. a svedok K. G. uviedli, že keď sa o uvedenom rozhodlo, boli práve na obede, takže nevedeli, kto so schránkou za voličmi išiel. Nemali vedomosť o tom, že by s daným zložením osôb niekto z členov volebnej komisie nesúhlasil. Svedok K. G. zároveň uviedol, že aj on prejavil pripravenosť byť vyslaný k voličom s mobilnou schránkou v prípade, ak by sa nikto z členov komisie na to nechcel podujat'.

25. Počas výsluchov sudca spravodajca predložil svedkom k nahliadnutiu neplatné hlasovacie lístky, na ktorých boli krúžky urobené viditeľne dvoma rôznymi perami s otázkou, ako si uvedené vysvetľujú; nikto z nich na to nemal vysvetlenie.

26. Svedkyňa F. U. uviedla, že došlo asi k 7-10 prípadom, kedy spolu s negramotnými voličmi boli v priestore na úpravu hlasovacích lístkov aj ich rodinní príslušníci (niekedy aj tri osoby), z ktorých nikto nebol schopný čítať ani písať. Aj takýmto osobám bolo dané poučenie pri vydaní obálky s hlasovacími lístkami, koľko kandidátov v ktorých voľbách majú krúžkovať. Svedkyňa S.. I. S.Á. taktiež uviedla, že sa stali aj prípady - viac ako jeden, kedy sa v tom istom momente nachádzali za plentou viacerí voliči, napr. matka s dcérou, ktorá pomáhala matke, alebo rómski negramotní voliči. Rovnako svedkyňa D. X. uviedla, že v niektorých prípadoch boli vpustení za plentu aj dvaja-traja voliči, zväčša rodinní príslušníci s tým, že si zabudli okuliare a podobne. Svedok K. G. naopak nevidel, že by sa počas hlasovania nachádzala za plentou väčšia skupina osôb.

27. Dňa 30. 1. 2023 bolo súdu doručené vyjadrenie žalobcu spísané jeho právnou zástupkyňou ku skutočnostiam zisteným v rámci vykonaných výsluchov svedkov. V tomto podaní žalobca podrobnejšie rozvádza argumentáciu zo žaloby tvrdiac, že určenie predsedu a podpredsedu volebnej komisie zrebom žalovaného bolo nezákonným, nakoľko zákon o voľbách neustanovuje, že by starosta obce mohol akýmkoľvek spôsobom ovplyvňovať či usmerňovať činnosť volebnej komisie, ani na jej prvom zasadnutí, a rovnako zo žiadneho ustanovenia onoho zákona nevyplýva, že by mohla volebná komisia preniesť svoje oprávnenie vyžrebovať si predsedu a podpredsedu na inú osobu, teda na osobu, ktorá nie je členom volebnej komisie. Navyše žalovaný na prvom zasadnutí volebnej komisie už vystupoval s najväčšou pravdepodobnosťou v pozícii kandidáta do volieb orgánov územnej samosprávy. Vychádzajúc z uvedeného bol podľa žalobcu už v prípravnej fáze volieb zásadným spôsobom porušený základný princíp volieb v podobe ochrany slobodnej súťaže politických síl v demokratickej spoločnosti.

28. Ďalej žalobca poukazuje na to, že podľa § 169 ods. 1 a ods. 4 zákona o voľbách do miestnej volebnej komisie môže starosta obce vymenovať členov len v situácii, kedy nie je volebná komisia vytvorená delegáciami politických strán tak, aby mala aspoň päť členov. V danom prípade boli do volebnej komisie takto delegovaní ôsmi členovia, napriek dosiahnutému dostatočnému počtu členov volebnej komisie vymenoval žalovaný ďalších troch členov volebnej komisie - manželku svojho syna F. U., synovca N. N. a zamestnankyňu obce F. M. H.. Miestna volebná komisia tak bola podľa žalobcu už od samého počiatku kreovaná nezákonným spôsobom a menované osoby neboli v skutočnosti jej členmi, keďže žalovaný ich vymenoval nezákonne. Žalobca uviedol, že o tomto vymenovaní troch členov volebnej komisie žalovaným sa dozvedel až z vyjadrenia žalovaného k žalobe.

29. Ďalej podľa žalobcu z dokazovania vykonaného súdom vyplýva, že volebná komisia neskúmala splnenie podmienky existencie závažných, najmä zdravotných dôvodov na umožnenie hlasovania prostredníctvom prenosnej volebnej schránky, a teda hlasovanie bolo umožnené bez toho, aby osoba, ktorá o takýto spôsob prejavila záujem, musela preukázať dôvody takéhoto hlasovania, čoho dôkazom má byť to, že štyria voliči zapísaní do tohto zoznamu v skutočnosti hlasovali priamo vo volebnej miestnosti. Žalobca tvrdil, že ak F. U. spolu s M. I. zabezpečovali hlasovanie voličov do prenosnej schránky, potom toto hlasovanie bolo vykonané v rozpore s § 24 ods. 7 volebného zákona, keďže s prenosnou schránkou išla k voličom v skutočnosti jediná členka volebnej komisie, a to M. I.. V prípade, že do volebnej komisie nebola konkrétna osoba ustanovená zákonným spôsobom, nezhojí túto nezákonnosť ani zloženie sľubu. Navyše spôsob, akým boli určené osoby, ktoré boli vyslané s mobilnou schránkou za voličmi, nebol zákonným postupom, nakoľko o uvedenom volebná komisia nehlasovala, keďže to nie je uvedené v zápisnici. Vzhľadom na vysoký počet voličov, ktorí volili do prenosnej volebnej schránky (29), je zrejmé, že rozhodnutie o určení členov volebnej komisie, ktorí išli za voličmi s prenosnou volebnou schránkou, mohlo mať podľa žalobcu význam pre výsledok volieb.

30. Žalobca poukázal na to, že pri opakovanom oboznamovaní sa s neplatnými hlasovacími lístkami bolo nesporne zistené, že hlasovacie lístky, na ktorých sú zakrúžkovaní dvaja a viacerí kandidáti na starostu, z ktorých jedným je žalobca, vykazujú na prvý pohľad rozdielnosť v písme, ktorými boli tieto krúžky urobené, ako aj v tom, že prinajmenšom na niektorých z nich je celkom zreteľné, že boli robené dvoma rozdielnymi perami. V tejto súvislosti žalobca poukazuje na nález Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 16/99 zo dňa 11. marca 1999, ktorým ústavný súd zrušil výsledok volieb starostu obce Budince, konaných dňa 18. a 19. decembra 1998, pričom vyhodnotil sporné hlasovacie lístky

nasledovne: „Individualita každého z týchto voličov takmer určite vylučuje, aby ktorýkoľvek z nich pri rešpektovaní tajnosti hlasovania rozdielnym spôsobom zakrúžkoval poradové čísla dvoch kandidátov, nachádzajúcich sa na hlasovacom lístku pre voľbu starostu“. ... „Takmer rovnaký spôsob zakrúžkovania poradového čísla 1, nachádzajúceho sa na sporných hlasovacích lístkoch dostatočne preukazuje ich vedomé dodatočné zneplatnenie v neprospech kandidáta pod poradovým číslom 2, Lóránta Juhásza“.

31. Podľa žalobcu v danom prípade, v ktorom rozdiel medzi ním a zvoleným kandidátom predstavuje 4 hlasy, je 20 hlasovacích lístkov vyhodnotených volebnou komisiou ako neplatné preto, že na nich bolo okrem čísla žalobcu zakrúžkované aj číslo iného kandidáta alebo kandidátov, skutočnosťou, ktorá vyvoláva opodstatnené a zásadné presvedčenie o tom, že došlo k zámernému zneplatneniu týchto hlasovacích lístkov v neprospech žalobcu. Prinajmenšom tri tieto hlasovacie lístky sú podľa žalobcu zhodné v tvare aj ťahu písma, ktorými bol vyhotovený ďalší krúžok na hlasovacom lístku, na ktorom bol zakrúžkovaný aj žalobca; ďalšie hlasovacie lístky, obsahujúce okrem krúžku pre žalobcu aj ďalší krúžok či krúžky pre iných kandidátov, rovnako vykazujú rozdielnosti v jednotlivých krúžkoch, a to či už prítlakom, tvarom týchto krúžkov, či použitým perom, čo sa prejavuje v tenšom, či hrubšom písme. Podľa žalobcu nie je rozhodujúce, či k zneplatneniu hlasovacích lístkov došlo úmyselným konaním neznámych osôb, členov volebnej komisie nevynímajúc, alebo v dôsledku nezákonného výkonu hlasovacieho práva, pri ktorom bola porušená jeho tajnosť.

32. Podľa žalobcu bola tiež porušená tajnosť hlasovania tým, že hlasovanie voličov vo volebnej miestnosti opakovane (7-10 krát) prebehlo tak, že v priestore na úpravu hlasovacieho lístka sa nachádzali aj 3-4 osoby. Ustanovenie § 24 ods. 6 volebného zákona jednoznačne spôsobom nepripúšťajúcim pochybnosť, použijúc výraz „obidve osoby“, umožňuje, aby voličovi, ktorý nemôže sám upraviť hlasovací lístok, asistovala (jedna) iná osoba.

33. Z uvedených dôvodov mal žalobca za to, že pri príprave volieb starostu a počas hlasovania v týchto voľbách došlo k takým početným a závažným porušeniam volebného zákona a v ústave zakotvených princípov výkonu volebného práva a volieb samotných, že nemožno uvažovať o tom, že by voľby a ich výsledok vyjadrovali autentickú vôľu voličov a boli výsledkom slobodnej súťaže politických síl, zakladajúcich sa na možnosti občanov uchádzať sa za rovnakých podmienok o funkciu starostu obce Vojany.

34. Napokon žalobca uviedol, že opravuje zrejmu nesprávnosť v podanej žalobe spočívajúcu v tom, že v petite žaloby je uvedený návrh, aby Najvyšší správny súd vyhlásil voľby starostu aj voľby poslancov do miestneho zastupiteľstva za neplatné, keďže z obsahu žaloby je zřejmé, že žalobca napáda nezákonnosť a neústavnosť výlučne volieb starostu obce Vojany.

35. Dňa 1.2.2023 bolo súdu doručené vyjadrenie žalovaného spracované jeho právneho zástupcu ku skutočnostiam zisteným v rámci vykonaných výsluchov svedkov a k vyjadreniu právnej zástupkyne žalobcu zo dňa 30.1.2023. Podľa žalovaného nález Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 16/99 zo dňa 11. marca 1999, na ktorý odkazuje žalobca, nie je aplikovateľný na daný skutkový stav, nakoľko ide o iný prípad, v ktorom bolo zistené dodatočné zneplatnenie 8 a 11 hlasovacích lístkov počas sčítavania a vyhodnocovania hlasovacích lístkov. V prípade volieb starostu obce Vojany nebola zistená žiadna manipulácia s hlasovacími lístkami pri ich sčítavaní a vyhodnocovaní. Nebolo zistené, že by ktokoľvek z členov volebnej komisie manipuloval s hlasovacími lístkami po tom, ako boli tieto vložené do volebnej schránky. Členovia komisie potvrdili, že po ukončení hlasovania sa pozbierali všetky modré perá a všetkým členom boli odovzdané zelené perá. Taktiež bolo potvrdené, že zo strany žiadneho člena volebnej komisie neboli pochybnosti o správnosti ich záveru o neplatnosti hlasovacích lístkov.

36. Podľa žalovaného z jeho strany nedošlo pri žrebovaní predsedu a podpredsedu volebnej komisie k takému zásahu do volieb, ktorý by spochybnil ich ústavnosť a zákonnosť. Žalovaný ďalej upozornil na to, že žalobca pri formulovaní záveru o neoprávnenom vymenovaní 3 členov komisie opomenul podstatnú skutočnosť, že v danom prípade išlo o spojenie dvoch volieb, a to do orgánov územnej

samosprávy a do orgánov samosprávnych krajov. Z uvedeného dôvodu bolo potrebné zriadiť dve komisie s minimálnym počtom 5 členov. Do volebnej komisie na voľby do orgánov samosprávnych krajov delegovalo svojich zástupcov 7 politických strán a v tomto prípade nebolo potrebné vymenovať ďalších členov komisie. Do volebnej komisie na voľby do orgánov samosprávy obcí delegovali svojich zástupcov iba dve politické strany a to Smer - SD a Komunistická strana Slovenska, preto bolo potrebné do tejto komisie vymenovať ďalších troch členov, ako to určuje ustanovenie § 170 ods. 4 zákona č. 180/2014 Z.z., a teda nedošlo k prekročeniu oprávnenia vymenovať viac členov, než určuje zákon.

37. Podľa názoru žalovaného bez ďalšieho nie je možné dospieť k záveru, že na hlasovacích lístkoch sú krúžky urobené dvoma rôznymi perami, nakoľko vzhľadom na charakter týchto krúžkov nie je možné voľným okom a porovnávaním zistiť použitie iného pera. Samotný krúžok obsahuje tak málo znakov, že nemožno na základe vzhliadnutia zistiť použitie iného pera a ani to, že krúžok má iný tvar. Je výsostným právom každého voliča rozhodnúť sa ako volí a akým spôsobom krúžkuje, či urobí iba jeden krúžok alebo viacero krúžkov. Je zároveň jeho právom, aby hlasoval aj neplatne tým spôsobom, že zakrúžkuje viacerých kandidátov, prípadne že použije aj dve rôzne perá, a to v čase trvania pandémie COVID-19. Bez existencie konkrétnych dôkazov sú tieto tvrdenia žalobcu iba domnienkami smerujúcimi k spochybneniu priebehu volieb a ich výsledku.

38. Žalovaný mal za to, že výsluchom členov volebnej komisie bolo preukázané, že sčítavania hlasov sa zúčastnili iba osoby, ktoré boli na to oprávnené v zmysle zákona. Prepočítaním hlasov v rámci konania o volebnej žalobe sa zistilo, že volebná komisia správne sčítala všetky hlasy a k procesu sčítavania hlasovacích lístkov nemali členovia volebnej komisie žiadne pripomienky, čo nesporne vyplýva aj zo zápisnice o priebehu volieb podpísanej všetkými členmi komisie.

39. Žalovaný trval na tom, že výsledok volieb starostu obce odráža skutočnú vôľu voličov. Zdôraznil prezumpciu ústavnosti a zákonnosti volieb, čo vyžaduje od žalobcu, aby kvalifikovaným spôsobom označil také dôkazy, ktoré vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu nasvedčujú, že jeho tvrdenie o neústavnosti alebo nezákonnosti je reálne možné a zároveň spôsobilé preukázať porušenie zákona a následne odôvodňujúce záver o inom legitímnom výsledku volieb. Podľa jeho názoru žalobca takéto dôkazy neoznačil a ani nepreukázal existenciu príčinného vzťahu medzi tvrdenými porušeniami ustanovení zákona a neústavnosťou a nezákonnosťou volieb.

40. V danej právnej veci bolo následne predsedom senátu nariadené ústne pojednávanie na deň 03.02.2023 v sídle Najvyššieho správneho súdu, na ktorom bolo vykonané prepočítanie všetkých odovzdaných hlasovacích lístkov vo voľbách starostu obce Vojany. Bolo zistené, že celkový počet voličov, ktorý svojim podpisom zozname voličov alebo v zozname voličov hlasujúcich do prenosnej volebnej schránky potvrdilo prevzatie hlasovacích lístkov s obálkami a tým účasť vo voľbách, bolo 394, z toho 29 voličov potvrdilo hlasovanie do prenosnej volebnej schránky.

41. Na pojednávaní vzal žalobca v zastúpení právnu zástupkyňou žalobu späť v časti o preskúmanie ústavnosti a zákonnosti volieb poslancov obecného zastupiteľstva obce Vojany. Najvyšší správny súd s ohľadom na späťvzatie žaloby v uvedenej časti postupoval podľa § 99 písm. a/ SSP a konanie v tejto časti zastavil.

III. Vybrané zákonné ustanovenia, ktoré Najvyšší správny súd aplikoval

Podľa § 11 písm. f) SSP najvyšší správny súd rozhoduje v konaní vo veciach ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy.

Podľa § 134 ods. 1 SSP správny súd je viazaný rozsahom a dôvodmi žaloby, ak nie je ďalej ustanovené inak.

Podľa § 312a SSP žalobca sa môže žalobou domáhať vydania rozhodnutia o neústavnosti alebo nezákonnosti napadnutých volieb, a tým zabezpečiť slobodnú súťaž politických síl.

Podľa § 312c písm. a/ SSP žalobcom je kandidát na funkciu v orgáne územnej samosprávy, ktorý nebol zvolený, ak získal aspoň 10% platných hlasov; tento žalobca môže napadnúť voľby len vo volebnom obvode, v ktorom kandidoval.

Podľa § 312j ods. 2 SSP ak správny súd po preskúmaní zistí dôvodnosť žaloby, rozsudkom a) vyhlási voľby za neplatné, b) zruší napadnutý výsledok volieb, alebo c) zruší rozhodnutie volebnej komisie a vyhlási za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený.

Podľa § 18 ods. 5 volebného zákona volebná komisia si na svojom prvom zasadaní určí zo všetkých členov komisie svojho predsedu a podpredsedu žrebom. Žrebovanie riadi zapisovateľ volebnej komisie.

Podľa § 24 ods. 7 volebného zákona zo závažných, najmä zdravotných dôvodov, môže volič požiadať sám alebo prostredníctvom inej osoby obec a v deň konania volieb okrskovú volebnú komisiu o hlasovanie mimo volebnej miestnosti, a to len v územnom obvode volebného okrsku, pre ktorý bola okrsková volebná komisia zriadená. V takom prípade okrsková volebná komisia vyšle k voličovi dvoch svojich členov s prenosnou volebnou schránkou, hlasovacími lístkami, obálkou a so zoznamom tých voličov, ktorí požiadali o hlasovanie mimo volebnej miestnosti. Vyslaní členovia okrskovej volebnej komisie zabezpečia, aby bola zachovaná tajnosť hlasovania a aby ten, kto hlasoval, podpísal prevzatie hlasovacieho lístka a obálky; ak tak volič nemôže urobiť alebo ak prevzatie hlasovacieho lístka a obálky odmietne podpísať, člen okrskovej volebnej komisie poznamená túto skutočnosť v zozname. Vyslaní členovia okrskovej volebnej komisie vykonajú pri podpise voliča opatrenia na ochranu osobných údajov ostatných voličov zapísaných v zozname. Tento zoznam voličov sa pripojí k zoznamu voličov. Okrsková volebná komisia zakrúžkuje poradové číslo voliča v zozname voličov ihneď po návrate členov komisie vyslaných s prenosnou volebnou schránkou do volebnej miestnosti.

Podľa § 169 ods. 1 volebného zákona o miestnej volebnej komisie a v mestách do mestskej volebnej komisie (ďalej len "miestna volebná komisia") môže delegovať politická strana alebo koalícia, ktorá podáva kandidátnu listinu pre voľby do obecného zastupiteľstva, jedného člena a jedného náhradníka. Oznámenie o delegovaní člena a náhradníka doručí politická strana alebo koalícia starostovi obce v lehote uvedenej v rozhodnutí o vyhlásení volieb. Podľa ods. 5 ak miestna volebná komisia nie je utvorená spôsobom ustanoveným v odseku 1 alebo ak sa počet jej členov zníži pod päť a nie je náhradník, chýbajúcich členov vymenuje starosta obce. Podľa ods. 5 prvé zasadanie miestnej volebnej komisie sa uskutoční v lehote uvedenej v rozhodnutí o vyhlásení volieb; zasadanie zvoláva starosta obce. Podľa ods. 6 zapisovateľa miestnej volebnej komisie vymenúva a odvoláva starosta obce.

Podľa § 184 ods. 1 volebného zákona ak volič neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta alebo ak označil zakrúžkovaním viac kandidátov, než má byť vo volebnom obvode zvolených poslancov obecného zastupiteľstva, alebo neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta pre voľby starostu obce, alebo ak zakrúžkovaním označil viac ako jedného kandidáta pre voľby starostu obce, je hlasovací lístok neplatný.

IV. Právne posúdenie vecí

42. Rozhodovanie Najvyššieho správneho súdu o ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy nadväzuje na predchádzajúcu judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorý o ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy konal a rozhodoval do 31. decembra 2020 (čl. 129 ods. 2 ústavy). V tomto smere možno preto poukázať na judikátorne i doktrínálne východiská rozhodovania.

43. Podstatou ochrany ústavnosti volieb je ochrana základných práv zaručených v čl. 30 ústavy a to predovšetkým aktívneho a pasívneho volebného práva. Garantuje sa pritom všeobecnosť, rovnosť a priamosť volebného práva, ako aj jeho vykonanie tajným hlasovaním. Pod zákonnosťou volieb treba rozumieť uskutočnenie volieb v súlade so všetkými dotknutými volebnými predpismi s právnou silou zákona (napr. uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. PL. ÚS 2/2018 z 6. februára

2019 a tiež porovnaj Macejková, I., Bárány, E., Baricová, J., Fiačan, I., Holländer, P., Svák, J. a kolektív: Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky. Komentár. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2020, s. 1166). Povahu volebných zákonov majú predovšetkým zákon č. 180/2014 Z.z. a zákon č. 181/2014 Z.z. o volebnej kampani a o zmene a doplnení zákona č. 85/2005 Z.z. o politických stranách a politických hnutiach, pričom právne normy týkajúce sa volieb môžu byť obsiahnuté aj v iných zákonoch [napr. § 11 ods. 1 zákona č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch)].

44. V konaní o ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy sa neuplatňuje teória tzv. „absolútnych vád“ volebného procesu, t.j. takých porušení volebného zákona, ktoré by mali za následok automatické zrušenie volieb (volieb kandidáta alebo výsledku hlasovania). Vzhľadom na túto skutočnosť treba považovať všetky možné pochybenia a vady volebného procesu za relatívne a zvažovať, resp. zohľadňovať ich význam podľa ich vplyvu na výsledok volieb do zastupiteľského orgánu alebo na výsledok voľby konkrétneho kandidáta (porovnaj uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. PL. ÚS 7/2010 z 28. apríla 2010).

45. Vo vzťahu k nezákonnosti volieb sa však na to vyžaduje hrubé alebo závažné porušenie, prípadne opätovné porušenie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb (napr. uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. PL. ÚS 82/07 z 31. októbra 2007). Inými slovami, nie každé porušenie noriem volebného práva vyvoláva nevyhnutne neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta. Každý prípad je potrebné posudzovať materiálne, prihliadať tak na účel a zmysel príslušných právnych noriem, ako aj na princípy uznávané demokratickými štátmi. Neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len také porušenie zákona, ktoré už samo osebe spochybňuje výsledky volieb a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov (napr. nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. PL. ÚS 96/07 z 16. apríla 2007).

46. Uvedené východiská senát Najvyššieho správneho súdu zohľadnil pri posudzovaní žalobných bodov podanej žaloby, ktorými bol viazaný (§ 134 ods. 1, 2 SSP), pričom dospel k jednomyselnému záveru o dôvodnosti žaloby.

47. Pokiaľ ide o námietky voči postupu pri žrebovaní predsedníčky volebnej komisie, medzi účastníkmi nebolo sporné, že žalovaný sa zúčastnil prvého zasadnutia miestnej volebnej komisie a osobne uskutočnil žalobcom namietané žrebovanie, ktorým bola M. I. ustanovená do funkcie predsedníčky miestnej volebnej komisie. Vykonaným dokazovaním výsluchmi niektorých členov volebnej komisie sa potvrdilo, že s daným postupom vyjadrili súhlas všetci členovia volebnej komisie. Podľa žalobcu malo uvedeným konaním dôjsť k porušeniu ustanovenia § 18 ods. 5 zákona o voľbách, ktoré zveruje neprenosné oprávnenie žrebom určiť svojho predsedu a podpredsedu výlučne volebnej komisii a oprávnenie riadiť takéto žrebovanie zapisovateľovi volebnej komisie.

48. Z dikcie ustanovenia § 169 ods. 5 zákona o voľbách jednoznačne vyplýva, že žalovaný ako starosta obce bol oprávnený zvolať prvé zasadnutie miestnej volebnej komisie a vymenovať jej zapisovateľa. Tým však mala byť jeho rola vo vzťahu k výkonu právomocí miestnej volebnej komisie a k nadchádzajúcim komunálnym voľbám ako takým naplnená. Zákon nepredpokladá prítomnosť starostu obce na ustanovujúcom zasadnutí volebnej komisie, ani jeho účasť na úkone žrebovania predsedu a podpredsedu komisie. Súd je toho názoru, že starosta by sa už v tomto štádiu prípravy volieb nemal aktívne zúčastňovať jednania miestnej volebnej komisie, aj keby s tým jej členovia vyslovili súhlas. Úplne nevhodné je to najmä v situácii, keď sa úradujúci starosta uchádza o znovuzvolenie v nadchádzajúcich voľbách.

49. V prejednávacom prípade žalovaný s ohľadom na časové okolnosti uskutočnenia prvého zasadnutia volebnej komisie vystupoval pri žrebovaní jej predsedu už v pozícii kandidáta vo voľbách starostu na nasledujúce volebné obdobie. Súd považuje takýto postup za nepriame zasahovanie jedného z kandidátov do procesu prípravy volieb, osobitne ak je tento kandidát ako štatutárny zástupca obce v pozícii zamestnávateľa niektorých členov volebnej komisie a s ďalšími je v príbuzenskom vzťahu. Spochybňuje to princípy slobodnej a férovej volebnej súťaže a vystavuje druhého kandidáta, v tomto prípade žalobcu, do znevýhodneného postavenia.

50. Napriek tomuto porušeniu zákona a volebných princípov pri žrebovaní predsedníčky volebnej komisie je senát toho názoru, že tento akt ani dôsledky z neho plynúce nemožno považovať ani v okolnostiach prípadu za takú vadu volebného procesu, ktorá mohla mať za následok ovplyvnenie celkového výsledku volieb starostu obce. Žalobcu v tejto súvislosti neprezentoval také tvrdenia ani dôkazy, ktoré by preukazovali opak.

51. K žalobnej námietke ohľadom zloženia miestnej volebnej komisie, v ktorej mali mať väčšinu rodinní príslušníci žalovaného a zamestnanci obecného úradu, túto považoval súd za neopodstatnenú vo vzťahu k ôsmim členom, ktorých delegovali politické strany podávajúce kandidátne listiny do volieb obecného zastupiteľstva. Žalovaný z pozície starostu ani z pozície kandidáta v nadchádzajúcich voľbách nemohol nijako ovplyvniť, koho budú politické strany alebo ich koalície nominovať za členov volebnej komisie. Pokiaľ však ide o vymenovanie zvyšných troch členov komisie, je súd toho názoru, že tento akt bol v rozpore so zákonom.

52. K na to nadväzujúcej argumentácii žalovaného je treba uviesť, že aj keď v danom prípade išlo o spojené komunálne voľby - t.j. voľby do orgánov samosprávy obcí a voľby do orgánov samosprávneho kraja, podmienka minimálneho zloženia členov volebnej komisie v počte päť zostala zachovaná. Zákon o voľbách v osobitných ustanoveniach § 195a a nasl. upravujúcich špecifiká konania volieb do orgánov samosprávy obcí a volieb do orgánov samosprávnych krajov v rovnaký deň a v rovnakom čase nestanovil požiadavku duplicitného zloženia komisie z dôvodu spojenia týchto dvoch druhov volieb, ako vo svojom ostatnom vyjadrení tvrdí žalovaný. Naopak určil, že v prípade spojenia volieb okrsková volebná komisia utvorená pre voľby do orgánov samosprávy obcí plní aj úlohy okrskovej volebnej komisie pre voľby do orgánov samosprávnych krajov (§ 195b ods. 1 zákona o voľbách). Je preto zrejmé, že ak do miestnej volebnej komisie v obci Vojany bolo politickými stranami alebo ich koalíciami delegovaných osem členov, vymenovanie ďalších troch členov komisie žalovaným bolo nielen nadbytočné, ale bolo aj v rozpore so znením ustanovenia § 169 ods. 4 volebného zákona, podľa ktorého starosta obce disponuje oprávnením vymenovať ďalších členov volebnej komisie, len ak ich počet po delegovaní politickými stranami či koalíciami nedosiahne číslo päť.

53. Tvrdenie žalobcu, že členovia komisie G., F. U., N. N. M. F., M. H. boli vymenovaní do funkcie nezákonným spôsobom, je tak v zásade správnym, avšak nebolo uplatnené v samotnej žalobe, ktorej obsahom bol súd viazaný. Nešlo pritom o akú skutočnosť, o ktorej sa žalobca objektívne nemohol dozvedieť skôr ako z volebnej dokumentácie predloženej súdu, keďže starosta uvedené osoby vymenoval za členov miestnej volebnej komisie už dňa 31.08.2022, pričom ostatní členovia volebnej komisie boli delegovaní politickými subjektami v priebehu mesiaca august 2022. Rozpor so zákonom pri nominovaní troch členov volebnej komisie preto súd nevyhodnotil ako volebnú vadu, ktorá by sama osebe zakladala dôvod pre vyhlásenie volieb starostu za neplatné.

54. Uvedený spôsob konštituovania volebnej komisie však súd nemohol prehliadnúť pri hodnotení hlavného dôvodu pre vyhlásenie neplatnosti volieb, ktorým je manipulácia s hlasovacími lístkami v neprospech žalobcu (zdôvodnená v bodov 54-58 tohto rozsudku). Nutnosť vziať do úvahy nomináciu týchto troch „nadbytočných“ členov volebnej komisie pri celkovom hodnotení ústavnosti a zákonnosti procesu volieb starostu zvyrazňuje skutočnosť, že ide v dvoch prípadoch o rodinných príslušníkov žalovaného a v jednom o zamestnanca obce, ktorých členstvo vo volebnej komisii narušilo zákonom sledovanú rovnováhu politických síl vo volebnej súťaži v neprospech žalobcu a hlavne vytvorilo priestor pre nominantov jedného z kandidátov zúčastniť sa spočítavania hlasov vo voľbách. Na tom nič nemení dokazovaním preukázaná skutočnosť, že prakticky všetky posudzované úkony a rozhodnutia komisie prebehli konsenzuálne, bez námietok či výhrad členov jednotlivých členov.

55. K tvrdeniu žalobcu, že závažnú volebnú vadu predstavuje i skutočnosť, že pri tvorbe zoznamu voličov, ktorí prejavili záujem voliť prostredníctvom mobilnej volebnej schránky, boli do tohto zoznamu zaradené i osoby bez preukázania závažnosti dôvodov na využitie takejto formy hlasovania, súd konštatuje, že ide o námietku, ktorú žalobca neuplatnil v žalobe, ale až vo vyjadrení zo dňa

30.01.2023, v ktorom navyiac neuviedol žiadne nové skutočnosti vyplývajúce až zo súdom vykonaného dokazovania. Ide pritom o ničím nepodložené tvrdenie, opreté len o skutočnosť, že štyria z voličov, ktorí požiadali o hlasovanie do mobilnej volebnej schránky, nakoniec prišli voliť do volebnej miestnosti. Z uvedených dôvodov na túto námietku súd neprihliadal. Dodáva, že žalobcov výklad ustanovenia § 24 ods. 7 zákona o voľbách považuje za príliš formalistický, nezohľadňujúci miestne pomery v malej obci, v ktorej sú najmä zdravotné dôvody, vek či osobné pomery dotknutých obyvateľov odôvodňujúce hlasovanie mimo volebnej miestnosti spravidla všeobecne známe.

56. Ako dôvodnú však súd vyhodnotil žalobnú námietku súvisiacu s hlasovaním do prenosnej volebnej schránky, keď podľa žalobcu predsedníčka komisie bez zreteľa na vôľu a záujem ostatných členov „vyslala seba“ a manželku syna žalovaného F. U., ktorá bola jednou z troch navyiac menovaných členov volebnej komisie. Z výsluchov svedkov nebolo preukázané, že by sa niektorý z členov komisie sám uchádzal o vyslanie alebo navrhol iného člena (pripravenosť v tomto smere avizoval len K. G.). Svedkovia potvrdili, že s vyslaním súhlasili, alebo ho akceptovali, komisia o tejto otázke nehlasovala. Zákon o voľbách v § 24 ods. 7 vyžaduje pre hlasovanie mimo volebnej miestnosti vyslanie dvoch členov komisie s prenosnou volebnou schránkou, hlasovacími lístkami, obálkami a so zoznamom tých voličov, ktorí o takéto hlasovania zo zdravotných alebo iných dôvodov požiadali. Keďže v danom prípade jedna z vyslaných osôb, blízka rodinná príslušníčka žalovaného ako jedného z kandidátov, sa stala členom komisie bez zákonného podkladu, došlo pri tomto hlasovaní k porušeniu zákona, ktoré v okolnostiach prípadu mohlo ovplyvniť volebný výsledok, nakoľko vyslaní členovia komisie mali prístup k odovzdaným hlasovacím lístkami a aspoň teoreticky do nich mohli zasiahnuť.

57. Za rozhodujúci právny dôvod pre vyhlásenie volieb starostu za neplatné považuje Najvyšší správny súd voľným okom viditeľné použitie dvoch rôznych pier na viacerých hlasovacích lístkoch, na ktorých bolo zakrúžkované poradové číslo žalobcu a zároveň ďalšieho kandidáta alebo kandidátov. Takto upravených hlasovacích lístkov je 20, čo predstavuje viac ako 15% hlasov odovzdaných v prospech žalobcu a je niekoľkonásobným prekročením priemeru neplatných hlasov odovzdaných vo voľbách starostu v okolitých obciach v danom regióne s národnostne zmiešaným obyvateľstvom, na ktorý v žalobe upozornil žalobca.

58. Niet pochyb o tom, že každý hlasovací lístok odovzdaný vo voľbách starostu, na ktorom je zakrúžkované číslo viac ako jedného kandidáta, je neplatný. Ak sa však s vysokým stupňom pravdepodobnosti ukáže, že od okamihu odovzdania hlasovacieho lístka do volebnej schránky alebo mobilnej volebnej schránky až do konečného sčítania hlasov, teda v čase, kedy majú prístup k odovzdaným hlasovacím lístkami len členovia volebnej komisie, je na hlasovacom lístku dodatočne zakrúžkované poradové číslo ďalšieho kandidáta alebo kandidátov, ide o úmyselné zneplatnenie hlasovacieho lístka a volebný podvod, ktorým sa nezákonne zasahuje do slobodnej vôle voliča a deformuje volebný výsledok. Pokiaľ sa zistí, že počet takto zneplatnených hlasovacích lístkov mohol ovplyvniť výsledok volieb, je nutné voľby zopakovať.

59. V prejednávanom prípade je z 20 neplatných hlasovacích lístkov so zakrúžkovaným poradovým číslom žalobcu 9 takých, na ktorých je poradové číslo ďalšieho kandidáta zakrúžkované najprv tenko písucim perom a následne je tento tenký krúžok prekrúžkovaný hrubším perom, pričom tenký krúžok spod toho hrubšieho presvitá alebo z neho na niektorých miestach prečnieva. Na ďalších štyroch hlasovacích lístkoch je krúžok na poradovom čísle žalobcu urobený hrubšie písucim perom a poradové číslo ďalšieho kandidáta je zakrúžkované tenkým, vo všetkých štyroch prípadoch rovnakým perom a podobným ťahom ruky. Podľa názoru súdu neexistuje racionálne vysvetlenie toho, aby volič pri normálnom stave vedomia zakrúžkoval poradové číslo jedného kandidáta jedným perom a následne napriek poučeniu volebnej komisie o maximálnom počte krúžkovaných kandidátov vo voľbách starostu obce vybral druhé pero a zakrúžkoval ním poradie ďalšieho alebo ďalších kandidátov. Prekrúžkovanie dodatočného tenkého krúžku hrubšie písucim perom nedáva žiadny logický zmysel, okrem vysvetlenia úmyslom hlasovací lístok zneplatniť.

60. Vo všetkých týchto prípadoch došlo s pravdepodobnosťou, ktorá hraničí s istotou, k dodatočnej manipulácii sporných hlasovacích lístkov. Je na nich totiž poradové číslo žalobcu zakrúžkované vždy

jedným ťahom (hrubšie píšuceho) pera, ktorého typ sa pravdepodobne nachádzal v priestoroch vyhradených pre úpravu hlasovacích lístkov (za plentou), pretože sa pravidelne opakuje aj na platných hlasovacích lístkoch, pričom ďalšie krúžky na poradových číslach rôznych ďalších kandidátoch sú urobené tenším perom a sú na väčšine sporných lístkov prekrúžkované hrubším perom toho typu, ktoré bolo použité na krúžkoch pre žalobcu. Počet takto dokrúžkovaných hlasovacích lístkov pritom prevyšuje rozdiel vo volebnom výsledku medzi žalobcom a žalovaným. Súd je presvedčený o tom, že došlo k zneplatneniu hlasovacích lístkov v neprospech žalobcu dokrúžkovaním poradových čísel ďalších kandidátov, pričom sa tak mohlo stať buď bezprostredne po hlasovaní voličov do prenosnej volebnej schránky, mimo kontroly všetkých členov volebnej komisie, alebo pri sčítaní všetkých hlasov vo volebnej miestnosti. Tu však treba pripomenúť, že podľa svedeckých výpovedí mali členovia volebnej komisie pri sčítavaní hlasov k dispozícii len zelené perá.

61. Ak by súd pripustil argumentáciu žalovaného, že aj takýto spôsob úpravy hlasovacích lístkov je akceptovateľným prejavom vôle voliča, ktorý treba rešpektovať, úplne by rezignoval na žalobou uplatnenú súdnu ochranu práv jedného z kandidátov, ktoré si takúto ochranu vyžadujú, najmä s ohľadom na vyššie opísané okolnosti, ktoré boli v danom prípade zistené. Týmito okolnosťami sú jednak vymenovanie troch členov miestnej volebnej komisie žalovaným nad rámec zákona, v dôsledku čoho získali dvaja rodinní príslušníci žalovaného a jedna zamestnankyňa obce prístup k hlasovacím lístkom a sčítavaní hlasov, a tiež prítomnosť takto vymenovaného člena pri hlasovaní voličov do prenosnej volebnej schránky, po ktorom bol vytvorený priestor pre narábanie s odovzdanými hlasovacími lístkami mimo kontroly volebnej komisie.

62. Najvyšší správny súd nepovažoval za potrebné nariadiť na preskúmanie sporných hlasovacích lístkov žalobcom navrhované znalecké dokazovanie, pretože pre vyslovené závery postačovalo vyhodnotenie týchto hlasovacích lístkov členmi senátu. K obdobným záverom v podobnej skutkovej situácii došiel i Ústavný súd Slovenskej republiky v prípade, na ktorý poukazoval žalobca (PL. ÚS 16/1999 zo dňa 11.3.1999), kedy bolo dodatočné zneplatnenie hlasovacích lístkov konštatované predovšetkým na základe vizuálneho vyhodnotenia rozdielneho spôsobu zakrúžkovania dvoch kandidátov na hlasovacom lístku.

63. Pokiaľ ide o námietku žalobcu opierajúcu sa o výpovede svedkov, že v niektorých prípadoch (do 10) boli do priestorov na úpravu hlasovacích lístkov z rôznych dôvodov pripustení viacerí voliči súčasne, súd ju osobitne nevyhodnocoval a neprihliadal na ňu, pretože nebola uplatnená včas v správnej žalobe, ktorej rozsahom a dôvodmi bol súd viazaný.

I. Záver

64. Na základe uvedených zistení a úvah Najvyšší správny súd konštatuje, že vykonaným dokazovaním, najmä nahliadnutím do volebnej dokumentácie a vyhodnotením neplatných hlasovacích lístkov, bolo nad všetku rozumnú pochybnosť preukázané, že v čase medzi odovzdaním hlasovacích lístkov vo voľbách starostu obce Vojany a ich spočítaním a vyhotovením zápisnice o výsledku volieb, teda po dobu, po ktorú mali úplnú kontrolu nad odovzdanými hlasovacími lístkami členovia miestnej volebnej komisie, došlo k manipulácii volebných výsledkov vo forme zneplatnenia hlasovacích lístkov v neprospech žalobcu.

65. O trovách konania rozhodol Najvyšší správny súd v zmysle § 167 ods. 1 SSP podľa jeho výsledku a v konaní úspešnému žalobcovi priznal voči neúspešnému žalovanému právo na úplnú náhradu trov konania. Otázku vzniku trov a dôvodnosti ich vynaloženia posúdi asistent sudcu Najvyššieho správneho súdu, ktorý v zmysle § 175 ods. 2 SSP rozhodne o výške náhrady trov osobitným uznesením.

66. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho správneho súdu v pomere hlasov 5:0.

Poučenie :

Proti tomuto rozhodnutiu n i e j e prípustný opravný prostriedok.